

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_232075

UNIVERSAL
LIBRARY

ملفوظات
خواجہ محمد
انصاری رحمۃ اللہ علیہ
حسب فرمایش مولوی
مراد خان صاحب
باب تمام عاجز عبد
مطیع فیض کن

۱۹۲۶۸
۱۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة على رسوله محمد وآله واصحابه وازواجه اجمعين
 قال الشيخ الانام وقدوة الايام سالك سالك شريعت ناسك ناسك طريقت كاشف اسرار ^{تحقيقه}
 برهان العارفين وسلطان الواصلين ومرشد السالكين قطب المحققين مجذوب حضرت باری خواجه
 عبد الله انصاری

غزل

ای ز دردت خستگان آلودگان آمده	یاد تو مرعاشقان راموش جان آمده
صد هزاران همچو موسی مست در بر گشته	رب ارنی گوشده دیدار جویان آمده
صد هزاران عاشق گشته بنیم پر امید	بر سر کوی غمت الله گویان آمده
سینه ما بنیم ز سوز جبر تو بریان شده	دید ما بنیم ز درد عشق گریان آمده
عاشقانت لغو الفقر فخری میزنند	بر سر کوی طامست پایی کوبان آمده
پیر انصا از شراب شوق خورده جگر	همچو مجنون گرد عالم مست و حیران آمده

آن کریمی که بخشنده عطای و اسطیغی که پوشنده خطائی و آسای صدی که از ادراک

جہائی دآسے واحدی کہ در ذات و صفات بے ہتائی دآسے خدائے کہ خدائی را سنائی دآسے
خالقے کہ گمراہان را راہ نمائی۔ جان مارا صفائی وہ دل مارا ہوائے وہ چشم مارا ضیائے وہ و
مارا آرزوے آن وہ کہ آن بہ۔ رباعی

یارب دل مارا تو بر حست جان وہ	درد ہمہ را بہ صابر می درمان وہ
این بندہ چہ داند کہ چہ میاید حست	آن وہ توئی ہر آنچہ دانی آن وہ

آکھی عذر ما پذیر۔ و بر عیب سہامی ما خوردہ گیر۔ آکھی ہمہ عمر خود بر باد کر دیم۔ و بر تن خود بیداد کر دیم۔ و
شیطان لعین را شاد کر دیم۔ بود و نبود ما یکسان۔ از غم مارا بہ شادی برسان۔ الہی از پیش خطرو از پس
راہم نیت۔ دستم گیر کہ جز فضل تو پناہم نیست۔ آکھی ترسانم از بدی خود۔ بیا مرز مرا بخودی خود۔ آکھی در سر
خمار تو داریم۔ و در دل اسرار تو داریم۔ و زبان اشعار تو داریم۔ اگر جویم رضا سے تو جویم۔ و اگر گویم
شنا سے تو گویم۔ آکھی بنیاد توحید ما غراب کمن۔ و باغ امید ما بے آب کمن۔ آکھی بر سر ما خاک خالت
نثار کمن۔ و مارا بہ بلا سے خود گرفتار کمن۔ آکھی از دو جہان محبت تو گزیدیم۔ و جامہ بلا بر تن خود بریدیم
و جامہ پلاس پوشیدیم۔ و پردہ عافیت دریدیم۔ آکھی فرمودی کہ در دنیا بدان چشم کہ در تو انگران می گرد
بہ درویشان و سکینان گردید۔ آکھی چشمی اولی تر کہ در آخرت بدان چشم کہ در معطیان نگری بر من بنہ
آکھی ہر کرا داغ محبت خود ہنادی خرم ہستی اورا بہ باد مدہ۔ آکھی ہر کس از آنچہ ندارد و مفلس است و عبد است
ہر آنچہ دارد و مفلس است۔ آکھی اگر چہ طاعت بسی ندارم۔ ولی چشم عفو جز تو بر کس ندارم۔ آکھی بہشت بے تو
جا سے شادمانی نیست۔ و جز از دوستی تو روے کامرانی نیست۔ آکھی فضل تر کران نیست۔ و شکر ترا
زیان نیست۔ آکھی ہر کس ترا شناخت ہر چہ از غیر تو دید بنیادخت۔ رباعی

ہر کس کہ ترا شناخت جان را چکند	فرزند و عیال و خانمان را چکند
دیوانہ کنی ہر دو جہانش بخشد	دیوانہ تو ہر دو جہان را چکند

الهی دے دے کہ شکر تو بجان بازیم۔ و جانے دے کہ کار آجھان سازیم۔ الهی دانائی دے کہ از راہ غنیمت و
 بنیائی دے کہ در چاہ غنیمتیم الهی یقینے دے کہ در آزر ما باز نشود۔ و قناعتی دے کہ صعبوہ حرص ما باز نشود
 و چشم امید ما جز بردے تو باز نشود۔ الهی دستم گیر دست آویز ندارم۔ و غدرم بپذیر کہ پائے گریز ندارم
 الهی گوی کہ چہ آوردہ آید کہ در ویشانیم۔ و پیرس کہ چہ کردہ آید کہ رسوایانیم الهی تحقیقے دے کہ از دنیا
 نیز ارشویم۔ و توفیقے دے کہ در دین استوار شویم۔ الهی نگاہدار تا پیشمان نشویم۔ و بہاد آورد کہ سرگردان
 نشویم۔ الهی تو بساز کہ دیگران ندانند۔ و تو نواز کہ دیگران نتوانند۔ الهی بساز کار من در نگر مکر و ارم
 الهی دے دے کہ اطاعت افزون کند۔ و توفیق طاعتے دے کہ بہشت رسنوی کند۔ الهی طاعت محوسے
 کہ تاب آن نداریم۔ و از ہیبت گوے کہ تاب آن نداریم۔ الهی دے دے کہ درو آتش ہوا بنود۔ و سینہ دے
 کہ دران زرق دریا بنود۔ الهی دیدہ دے کہ جز ربوبیت تو نہ بنید۔ و دے دے کہ داغ عبودیت تو گزیند۔ الهی
 نفسی دے کہ حلقہ عبودیت تو در گوش کند۔ و جانے دے کہ زہر حکمت تو نوش کند۔ الہی یافت تو از زوے
 ماست۔ و دریافت تو قوت بازوے ماست۔ آند کہ خواند و اسط در میان بنود۔ و آن را کہ راندہ هیچ گنا
 نہ کردہ بود۔ الہی آنچه تو کشتی آب دے۔ و آنچه عبد اللہ کشت بر آب دے۔ الہی از کشتہ تو بے خون نیاید
 و از سوختہ تو بے دود چرا کہ سوختہ تو بہ سوختن شاد است۔ و کشتہ تو بکشتن خوشنود۔ الہی ما در دنیا
 مصیبت میگردیم دوست تو محمد صلعم ہمگین میدہد۔ و دشمن تو ابلیس شاد۔ الہی اگر فردا عقوبت کنی باز بہشت
 تو محمد صلعم اندوگین شود و ابلیس شاد۔ الہی دو شادی بہ دشمن مدہ و دو اندوہ بردل دوست منہ۔ الہی اگر
 بہ پرسی حجت نداریم۔ و اگر بخی بصاعت نداریم۔ و اگر بسوزی طاقت نداریم۔ ما ہم مفسدان بے مایہ۔ و ہم
 از طاعت بے پیرایہ۔ و ہم محتاج بے سرمایہ۔ الہی اگر یکبار گوی بندہ من از عرش بگذرد خندہ من
 الہی اگر کاسنی تلخ است از بوستان است۔ و اگر عبد اللہ مجرم است از دوستان است۔ الہی چون تو بگویم
 خاکیم مگر از خاک کمتر۔

<p>جان در تن من نفس برائے تو زند از ہر برگش بوسے دفاے تو زند</p>	<p>پیوستہ دلم دم از رضاے تو زند گر بر سر خاک من گیا ہے روید</p>
<p>الہی چون نیکان را استغفار باید کرد۔ تانیکان را چه کار باید کرد۔ الہی گفتی بکن۔ و نگذاشتی۔ و گفتی مکن۔ و بران داشتی۔ الہی اگر ابلیس آدم را بد آموزی کرد۔ گندم آدم را کہ روزی کرد۔ الہی چون حاضری چه جویم۔ و چون ناظری چه گویم۔ الہی مے بینی و میدانی و بر آوردن می توانی۔ الہی چون ہمہ آن کنی خود خواہی۔ پس ازین بندہ مفلس چه بخواہی۔ الہی ہمہ میخواہند کہ در تو نگرند۔ و عبد اللہ میخواہد کہ تو در و نگوی۔ الہی علی کہ برافراشتی نگونسا رکمن۔ و چون در آخر عفو خواہی کرد۔ در ادل شمسار کمن۔ الہی آمرزیدن معطیان چه کار است۔ و کرے کہ ہمہ را از سد چه مقدار است۔ الہی چون دریاے عنایت تو موج زند۔ خیانت از کہ پیدا آید۔ و چون چشم رحمت نگر می۔ گناہ از کہ نماید۔ الہی آفریدی رایگان۔ و روزی داوی رایگان۔ بیا مرز رایگان۔ کہ تو خدائی نہ باز رگان۔ رباعی</p>	
<p>تاریک دلم نور ضیاءے تو کجاست این بیج بود لطف و عطا تو کجاست</p>	<p>من بندہ عاصم رضاے تو کجاست بارا تو بہشت اگر بطاعت بخشے</p>
<p>الہی محبت دوستان تو بجان است۔ و غیر ایشان تاب جانست۔ الہی چه فضیلت است کہ با دوستان کرده و بچه سعادت ایشان را در دنیا آورده۔ ہر کہ ترا یافت۔ ایشان را شناخت۔ و ہر کہ ایشان را شناخت ترا یافت۔ آلمے ہر کہ را خواہی برافتد۔ گوئی با دوستان تو در افتد۔ الہی گل بہشت در نظر دوستان تو خارست۔ و جویندہ ترا با بہشت چه کار است۔ رباعی</p>	
<p>دم جان بخش چون بویت ندارد ولیکن رونق کویت ندارد</p>	<p>اگر چه مشک از فروش نسیم است مقام خوب و دجوست فردوس</p>
<p>الہی اگر بہشت چشم و چراغ است۔ بے دیدار تو در دو داغ است۔ الہی جال تراست۔ باقی نرشتند</p>	

وزا ایدان مزدوران بهشتند - الهی به حور و مقصوره نازیم - اگر نفس با تو پروازیم - اگر بد و فحش بری و عیواید
 فیسم و اگر بهشت بری خریدار نیستیم - رباعی

در دوزخ اگر وصل تو در چنگ آید	از حال بهشتیان مرا تنگ آید
در بے تو به صحرا می بهشتم خوانند	صحرای بهشت بر دلم تنگ آید

آلهی دعا بدرگاه تو کجاست - چون دانی که بنده بچه محتاج است - الهی کاش عبد الله خال بود -
 تا نامش از دفتر جهان پاک بودی - رباعی

دستی آدم و نیامد از من کار می	امر فرزندم گرم نشد بازار می
خردا بروم بے خبر از اسرار می	تا آمده به ازین سحر بازار می

آلهی همه از تو ترسند - و عبد الله از خود - زیرا که از تو نیکی آید - و از عبد الله بد می - الهی اگر همه عالم یاد گیرد -
 چراغ مقبل کشته نشود - و اگر همه جهان آب گیرد - آیا غم دیر شسته نشود - الهی اگر چه نور و عبادت
 است - اما کار بجنایت است - رباعی

آنجا که عنایت الهی باشد	ضیق احمد کار بادشاهی باشد
و آنجا که قهر کبریا بی باشد	سجاده نشین کلمیائی باشد

آلهی ابو جهل از کعبه می آید و ابراهیم از بتخانه - کار بجنایت است - باقی بهانه - الهی تو انکاران بزرگیم
 نازند - و درویشان به سخن تمنا سازند - الهی اگر چشمت فراق تاریک است - دل خوش دارم که
 صبح وصال نزدیک است - رباعی

عاشق چو دل از وجود خود برگیرد	اندر دو جهان دوزلف دلبر گیرد
بالتعجب نباشد از دلبر او	کو را بکمال و لطف در بر گیرد

بهستی ایشان فانی است و از من باقی - رباعی

من مست توام از بادہ و جام آزادم	مرغ توام از دانه و دام آزادم و
مقصود من از کعبہ و تبخانہ توئے	ورنہ من ازین ہر دو مقام آزادم
<p>آہی آنرا کہ خواہی آب در جوئے اور روانست۔ و اورا کہ نخواہی چہ درمانست۔ آہی در صفا در دامن آدم تو رنجی۔ و گرد عصیان بر فرق البلیس تو بجنی۔ از روی ادب مابد کردہ ایم۔ ^{حقیقت} تو فتنہ انگیزی۔ آہی چون آتش فراق دہشتی۔ با آتش دوزخ چہ کار داشتی۔ آہی روزگار سے ترا می جستم۔ خود را می یافتم۔ اکنون خود را میجویم ترا می یابم۔ رباعی</p>	
از صبح وصال بے خبر بود عدم	آنجا کہ من و عشق تو بودیم ہبسم
روزانہ اگر کسے نہ بینم ہبسم	شب بہت مرا منت چہ از بیش و کم
<p>آہی بر غجز و بیچارگی خود گواہم۔ و از لطف و عنایت تو آگاہم۔ خواست خواست لبت من تچاہم آہی اگر نہ امانت را ایمم۔ روز سخت میدہستی کہ چنینم۔ آہی چون سگ را بارست و سنگ را دیدار است۔ عبد اللہ را نا امید ی چہ کار است۔ رباعی</p>	
در بار گہت سگان رہ را بارست	سگ را بارست و سنگ را دیدار است
من سنگدل و سنگ صفت از محبت تو	نومیدیم کہ سنگ و سگ را بار است
<p>آہی اگر بدعا فرمان است۔ قلم رفتہ را چہ درمان است۔ آہی چون تو در غیب بودی۔ من در غیب بودم و چون تو از غیب پیدا شدی۔ من از غیب جدا شدم۔ آہی اگر عبد اللہ را بخواہی نواخت ہشتی دیگر باید آسایش اورا۔ و اگر اورا بخواہی سوخت دوزخ دیگر باید آرایش اورا۔ آہی بیزارم از ان طاعت کہ مرا عجب آرد۔ و بندہ آن مصیبت کہ مرا بعد آرد۔ آہی کش این چراغ افروختہ را۔ و سوزان دل سوختہ را۔ و در این پردہ دوختہ را۔ و مران این بندہ آموختہ را۔ آہی ہر پای کہ شکستہ تر شد برام عبد اللہ نہی۔ و ہر دے کہ سوختہ تر بود بر مقام اورا دہی۔ آہی چون نوشتم۔ و چون دانستم</p>	

نتوانستم - آلهی بجزمت آن نام که تو آنی - و بجزمت آن صفات که چنانی - بفریادم رس که میتوانی - آلهی
چاشنی که دادی تمام کن - و برقی که تابا باندی بدام کن - و بدن ما را بر آتش دفع حوام کن - و دیوار
خود در بهشت ما را دوام کن - آلهی نوازنده غریبان توئی و من غریبم و دردم را دو کن که توئی
طیبم - اے دلیل هر گم گشته - رباعی

یارب ز تو آنچه من گدای خواهم	افزون ز هزار بادشاه می خواهم
هر کس ز در تو حاجت می خواهد	من آمده ام از تو ترای خواهم

آلهی اگر کار بگفتارست بر سر تاجم - اگر به کردارست به مورس محتاجم - آلهی برین بساط پیاده ام
نخ بهر که آردم - اسپ جفا برامی تابد - ازان رو که فرزند طاعت همه کج دست - آلهی دران ست
که در شامات اجل در مانده باشیم - از دیو فیل صورتان در امان خود نگهداری - آلهی ازان خوان
که بهرنیکان بنادی - پس نصیب من بنوا کو - شعر

اگر گفت بخرطاعت نباشد	پس این بیع خواست لطف عطا کرد
-----------------------	------------------------------

آلهی دیده که دشمن بین است نگار شود - و چشمت که دوست بین شود یکی در هزار شود - آلهی آنچه دوست
در پوشیدیم - هیچ از ما نیامد آنچه در پوشیدیم - نه ظالمی که گویم ز بهار - و نه مرا با تو حق که گویم بسیار
آنچه رو داری میدار و این بر داشته خود فرو گذار - والذین جاهدوا در فرمان است قلم رفته را
چه درمان است - آلهی چون سقا هم تمام است شراباً طهوراً کدام است - آلهی آنچه از آن راست
بر ما گذرد - آلهی همه از روز پسین نرسد - و عبد القدر از روز پیشین - آلهی ما را گندم مده - و نان مده - و زر
مده - انگور مده - آلهی دست عبد القدر بجز بستره که با خامی نشسته - آلهی تو مرا بجز من نگیر
و من ترا بجز تو بگیرم - زیرا که کرم تو اظهر من الشمس است - و من با جرم خود ذره حقیرم - آلهی همه تشنه
که فردا چه خواهد شد - و عبد القدر می ترسد که دی چه رفت - اگر حساب با مایه داران است من درویشم

و اگر با مفلسان است من از همه بیشم - آہی چون ترا جویم کہ در ملکوت کمتر از میوم - آہی در دمن تو از تو شاد است
و بندہ در بند تو عزیز تر و آزاد است - آہی اگر چہ گناہ من افزون است - اما عفو تو از بیرون است - آہی
اگر مجرم مسلمانم و اگر بد کردہ ام پیشانم - آہی اگر بسوزانی بجائے آغ - و اگر بیا مری بجائے آغ
آہی ہر روز کہ بر می آید - ناگس ترم - و چند آنکہ میروم واپس ترم - آہی کار نہ بزنگ و پوست - آہی مرا
در دل مھر تو بکار است - و گر نہ چراغ مردہ را چہ مقلد است - آہی چہ کنم تا ترا شایم - و خون دل از دیدہ
بپالایم - آہی نہ کلید دارم کہ در بکشایم - و نہ کرم دارم کہ بر خود ببخشایم - اسے یگانہ کہ در آفرینش مقدسی
چہ شود اگر در دم باز پسین مفلسی را بفریادرسی - رباعی

بے امر تو خلق را ز بانے بنود

من سود کنم ترا و زیانے بنود

بے حکم تو چسبج پیکر مانے بنود

اگر بگذری از کردہ و نا کردہ من

اسے سخن نہ دینا جائے عبور است - نہ شہرستان سرور است - در باطیت بے اقامت
و سرامیت بے استقامت - زخم نیش بے مرہم است - مطلقہ ابراہیم ادہم است - کریمتہ غفلت
و بیادیت - راندہ عبید بغدادیت - خانہ محنت و بدنامیت - ملعون بایزید بسطامیت - خود
پرستان دون ہمت را دیر است - مردود ابو سعید ابوالخیر است - جرد سوز ہر تلخی است - و پشت
پازوہ شفیق بلخی است - برداشتہ اشقیاست - نگذاشتہ اقیاست ہر کہ طالب ادست
ذلیل - و زبان عذرا وکیل دین آئے اہل عبرت را دلیل کہ قل متاع الدنیا قلیل و الاخرۃ
خیر الم - التقی و لا تظلمون فتیلا اسے درویش نظر کن بگورستان
و غافل مباش چونستان - تا بینی چند مقابر و مزار - و خفتہ دران نازنین گلزار - صد ہزار ہم
جہد کردند - و کوشیدند - و در آتش حرص و ہوس جوشیدند - و کلاہ از جواہر پوشیدند - و مانند
پر نفم کردند - و سہو نامہ پر از زرقیم سودا بردند و خسلہا نمودند - تا نقد نا بودند - دعا قبت مردند - و

و حسرت تبار دهند - انبار خاها انباشتند - و تخم محبت دنیا در زمین دل کاشتند - آخر رفتند
 و بگذاشتند - ناگاه همه را بدر مرگ کشانیدند - و شربت مرگ از دست ساقی اجل چشانیدند
 و بزبان حال گویانند که اے جوانان غافل و سپیان بجاصل مگردید و آن آید که در نمی یابید - که ما
 در خاک و خون خفته ایم و چهره در نقاب کفن نهفته - و هر یک ماه دو هفته - و هفته از یاد شمار قیام
 ما نیز پیش از شمار بساط دنیا به کامانی بوده ایم - و نشاط انبساط جهان فانی نموده ایم - و بر سر درخت
 غنوده ایم - و بر فرش کمال آرزو بقدم مراد پیوده ایم - عاقبت شربت ناگوار مرگ چشیدیم - و از
 دنیا و از زندگانی دنیا و فانی دیدیم - تا خبردار شدیم - و خود را دیدیم - بر باد فنا داده - و بر خاک محبت
 و عنا افتاده - و نه از اهل و عیال دیدیم مر حمت - و نه از مال و منال یافتیم منفعتی - هم قافلیم باین
 ندامت اگر در پیش نبودے قیامت - اکنون ما را نه دور باشی - و نه فراشی - نه نقدے نه تماشای
 نه سامان خطاب و ندای - نه امکان صورت و صدای - همه هتیم مشت خاکے - از خط دنیا حواس
 و گوشت و پوست ما نصیب کربانت و قتی که ما را امکان بود - و گوهر مراد در کان نکریم تیرے و نه
 جستم چیزے عاقبت در پریشانی افتادیم - و در هاجنا جان بدادیم - اگر ندارید جنون و مانگرید کنون
 که ما هر یک می زاریم و اشک حسرت از دیده می باریم - و اتم خود میداریم - حال ما بنیائی ناست - و بر
 گرد ما پیشانی ناست - اے عزیز - رو آرید براه - و بر حال ما کنید نگاه - که نه از نام ماست
 خبرے و نه از اجسام ما اثرے - همه ابدان ما نیز دیده - و اشخاص ما بوسیده - و خاندان ما خواب
 منزل و دوکان ما بر روی آب - بر بستر ما دیگرے نایب - و میان غائب - رخساره ما را خاک
 خورده - و گل روی ما پرموده - لبان ما گرد آمیخته - و دندان ماے مادر محمد فرو ریخته - زبان
 ما فرو بسته - و دلبان ما در هم شکسته - تمامی اعضاے ما بر هم خورده - و آتش حرص ما افروده
 و مرغ روح ما از سر پدیده - و سبز حسرت از گل ما دمیده و مادر خاک تیره و شمار خواب غفلت

انے ذلالت عبرتہ لاوی اکالالباب اسی درویش نشان خردمندی آنست که
دل را از دنیا برداری و غفلت بگذری۔ ویش از رحلت دنیا حاصل کنی زاد بقعی که دنیا را بقا و
ثباتے نیست۔ وادرا باہیکس فاسے نیست۔ چنانچہ حضرت رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم در حق دنیا
چند کلمہ فرمودہ کہ تا اُمینان از خواب غفلت بیدار شوند۔ وترجمہ بعضی ازان سخنان اینست رباعی

گذاشته باشما مقام و مادا
من بعد بر اُمّتان من دادیلا

کر دیم چو ما سفر درین دار فنا
ما خود بگذشتیم بہر حال کہ بود

ای درویش۔ قیامت فراموش کن۔ وار معصیت دور باش و در طاعت کوش نظم

حساب امر و رکن منردا چه حاجت
ستا ند از تو این تاج و رواج
بخواری گر بود تختی ز حاجت
بگور آئی بہ بینی احتیاج
کہ فاسد گشتہ از عصیان فرح
کہ تا فردا شود بہیسی رواج
مگر فضل خدا باشد علاج

اگر ظلمت است اینک سر زنجبت
ہم اکنون کل شئی من علیہا
بروے تختہ و تابوت خیس
کنون از حق فراغت می نمائی
ترا پر ہنر باید چسبند گاہے
کشادی می طلب اکنون ز تو بہ
رنج فسق و زرق ای پیر انصاف

اے اہل جاہ بہ بازار بنگاہ۔ مسجد بنگاہ۔ دشب و روز در گناہ۔ دنیاے شما آبادان
و دین شما تباہ۔ انہ کو د کے ہمہ نا پیری ہمہ نا باکی و دلیری عمری بکاستے۔ و عذرے سخاستی
مرگ در کمین۔ و مقام تو در زیر زمین۔ و باز گشت تو بہوے رب العالمین۔ در جوانی لا عقل
و در پیری بی حاصل و غم دنیاے دنی در دل۔ و از آخرت غافل نظم

کہ در راہ تو می بسیم خطر ہا

ولا در کار حق می کن نظر ہا

گبوش ہو شش تو گویم جنبہ ما زیک یر فنا حبلہ سپر ما کزیشان در جهان مانده اثر ما بکام نفس تو سپو شکر ما نیاید مرد عاقل در گذر ما تا شای جهان کن در سفر ما	کشا از خواب غفلت چشم تامن مگر در خلق تو رستان فلکندہ اسباشان مہ روینہ د خاک معاصی زہر و قہر از تو نمودست گذرگا ہے ست این دنیا ی فانی چو در پیشست مرگ ای پیر انصا
---	---

امی درویش - بدانکہ دُنیا سراسے ترک ہے۔ آدمی براسے مرگ ہے۔ چاہے ست تاریک
 در اسے ست تاریک - دای برمن کیکہ بار نظام بر پشت و چراغ ایمان را کشت امی غمیز
 جہدے کن تا مردی شوی - و صاحب بحر بہ دور دی شوی - تا بہت درویشان و دولت ایشان
 رخسارہ تو زرد - و مہر دُنیا در دل تو سرد شود - کہ دُنیا جاے بازی کو دکان است - و عادت و
 شیوہ - ایشان ہے کہ پیوستہ خود را بیا رانید - تا مردمان را بیا زانید رباعی

خواجهی کہ درین زمانہ فروے کردی	اندر رہ دین صاحب دردے کردی
روزان و شبان بگرد مردان میگردد	مردے گردی چو گرد مردے گردی

امی غمیز - در رعایت و لہا کوش - و عیب کسان پرش - و دین بدنیا مفوش
 بدانکہ خداے تعالی در ظاہر کعبہ بنا کردہ است کہ او از سنگ و گل ہے - و در باطن کعبہ ساختہ
 کہ از جان و دل ہے - آن کعبہ ساختہ ابراہیم خلیل ہے - و این کعبہ بنا کردہ رب جلیل ہے - آن کعبہ
 منظور نظر مومنان ہے - و این کعبہ نظر گاہ خداوند رحمن ہے - آن کعبہ حجاز ہے - و این کعبہ راز
 آن کعبہ انصاف خلایق ہے - و این کعبہ عطای حضرت خالق ہے - اینجا چاہ زمزم ہے - و اینجا آہ
 و ماد - آنجا مژدہ عرفان ہے - و اینجا محل نور ذات مصطفیٰ صلعم ہے - آن کعبہ را از بتان پاک کرد

تو این کعبه را از احسانم بهواد هوس پاک گردان - رباعی

در راه خدا دو کعبه آمد حاصل	یک کعبه صورتت و در کعبه دل
تا به توانی زیارت دلها کن	کا فزون ز هزار کعبه باشد یکدل

۱- عمر نذر - دنیا نه جائے آسایش است - بلکه محل آزمایش است - یکی را تہمت بہشت
یکی را دولت دوست - ای من خداے آنکہ بہشت ہوا دست - طالب دنیا رنجور است - طالب عبتی
مزدور است - طالب مولی مضمور - رباعی

ای طالب دنیا تو کیے رنجور ہے	عبتی طلبا تو از حقیقت دور ہے
مولی طلبا کہ داغ مولا دار ہے	اندر دو جہان مظفر و مضور ہے

۱- درویش - اگر طالبی راہ پاک کن - بہشت پا برآب و خاک کن - مست باش و مخروش
شکستہ باش و خاموش - کہ سہوی درست را بہت بر بند - و شکستہ را بردوش - و اگر داری طرب
کن - و اگر نداری طلب کن رباعی

شرط است کہ چون مردہ در دوشی	خاک تیر و ناچینہ تیر از گرد شوی
ہر کوز مراد کم کند مرد شود	کم کن الف مراد تا مرد شوی

یار نیک بہ از کار نیک - یار بد بہ مار بد - الی عمر نذر - درین راہ اگر دست عارف بچوران بہشت
رسد طہارت معرفت شکستہ شود - و اگر عارف از اللہ غیر اللہ طلبد - ہر آئینہ در اجابت بستہ شود
۱- درویش - بہشت بہانہ است - مقصود خداوند خانہ است - ۱- بہشت سر تو ندایم مرا
در دہرہ - و اے دوزخ تاب تو ندایم - از خود مرا ہندہ بد آنکہ کار نہ بردوزہ و نماز نہست - بلکہ
بشکستگی و نیاز نہست - نماز زیادتی کار - کار پیر زمان است - و روزہ زیادہ از ماہ رمضان مضمر
مان است - حج کردن تماشای جہان است - نان دو کتہ مان دادن کار مردان است - رباعی

	<p>کافران گشت و قلعہ مابکشاد ہفتہ آیت خداش نفرستاد</p>		<p>آن شنیدی کہ حسید و کز آر تا نداد آن سه قرص نان جوین</p>	
<p>بدانکہ - ہر کہہ حضرت شعار خود سازد - در دنیا و آخرت کار خود سازد - با حق بصدق - با خلق با انصاف با نفس بہ قہر - با بزرگان بخدمت - با خوردان بشفقت - با درویشان بنجات - با دوستان بصلحت با دشمنان بحلم - با جاہلان بنجاشی - با عالمان بہ تواضع - از حضرت خواجہ عالم پرسیدند کہ چہ فرمائی در حق دنیا - فرمودند کہ چہ گویم در حق چیزے کہ بچھنت بدست آوردند و بشقت نگاہدارند و بحسرت رہا سازند۔</p>				
	<p>خس نیست کہ در جگر نشاندہرہ فردا ز قبول حق ندارد بہرہ</p>		<p>دنیا ہمہ تلخ است بساں زہرہ ہر کس کہ گرفت یغیبت از دوسے</p>	
<p>بدان اے عمر میز - کہ ریخ مردم در سہ خیرست - از وقت پیش میخواستند و از تمت پیش میخواستند و آن دگران را از ان خویش میخواستند - چون رزق تو از دیگران جداست - پس این ریخ پیوہہ چرات ہر از کینہ بردار - و بزبان بگذار - و ہر از دنیا بردار - و بر ایمان نہ - داسے بر کسانیکہ روز منت غور اند - و شب در خواب سرور میدانند کہ از خدای دورند - و فردا از اصحاب بقور - رباعی</p>				
	<p>ہر خطہ زویدہ سیل خون میگذرد اوقات شریف بین کہ چون میگذرد</p>		<p>عمرم بہ غم دنیاے دُور میگذرد شب خفتہ و روز مست تا چاشت خفا</p>	
<p>در طفلی پستیست - و در جوانی سستی - و در پیری سستی - پس خدا را کہ پستی - بدانکہ آنانکہ خداے تعالی را شناختند - بغیر از ان پرداختند - امر فرما از خدا نترسی فردا تبری رباعی</p>				
	<p>صد خانہ پُر از بتان یکے نیکستی فردات کند خمار کا مشب سستی</p>		<p>قولے بہ سر زبان خود در پستی گوئی کہ بیک قول شہادت رستم</p>	

ای درویش - اگر بیانی در باز است - و اگر نیائی بے نیاز هست - دُنیا را دوست را دوست میدار
بدنه تاباند - و اگر دشمن میداری بخورتا نماند -

اے درویش - بر سه چیز اعتماد کن - بر دل - و بر وقت و بر عمر - دل زنگ پذیر است - و وقت
را تغییر است - و عمر در تقصیر است - و سه رفت و باز نیامد - فردا را اعتماد نشاید غنیمت دان که دیر نیاید
بے نیاید که کس را از ایام ندانید - بدانکه - چهار چیز نشان بدبختی است - بے شکری در نعمت - و
بے صبری در مصیبت - بے رضائی در شتمت - و کاهلی در خدمت - غایت عزیز است و نشان آن
در خیر است - اول نعمت و آخر توبه - اے بنیائی داود اے توانائی بے یاور سه چیز از ما در
سه وقت بردار - محرومی در وقت یار و رسوائی در وقت شمار و محرومی در وقت دیدار -

الغیرین - حق سبحانه تعالی بعضی را بدست قبول برداشت و بعضی را نگذاشت - و حبشی زاده سیاه
را بهشت و فرشی زاده را چون ماه بکشت طوفان شاه بخدمت شیخ آمد و بخدمت او در افتاد و گفت
اے مقدم شوارع طریقت و اے یگانه جهان حقیقت خدایتعالی بر من رحمت کن یا نه گفت اے
قطره بنی در ترازو سه قدرت چند منی گمان بدنه بری که از گمان خود بر نه خوری - طوفان شاه
مرافقی کن شیخ گفت اے دوست هر که مولا طلبد و الفیحت نکند و هر که ناصح امینی بود فضیحت
نکند چه توان کرد با این کار و چه توان کرد با این کردار و چه توان گفت ازین اسرار یکی را از خم
لن ترانی کشته و دیگرے در غارام ثانی خفته و موکلان سبحان الله اسری عبده
گرد بر گرد او گرفته لطف او گوید بیا و قهر او گوید بر و باران از سنگ دیزغ نیست - و صحبت
از بایزید دیزغ نیست یکی میدود و میرسد و دیگرے خفته و میرسد - ازین علم نا آموخته گاه در عرق
و گاه سوخته یکی سال علم آموخت و چراغی بفرخت و یکی در همه عمر خود حرفه شنود و در آن حرف
سبوح کسے را که حق تو نیستی نداده و نه نموده نه راه پیدا آمد او لیا در راه نمودن ابنیا نظم

<p>ہر کرارنگے و دوجھے داؤ سلطانِ ازل احتیاط ماچہ سنجہ پیشِ وقتِ دیمِ ازل انچہ باری خواست آن شد پس بحیرت میزغم ہرچہ کارے در بہاران تیرم آن بدروی تا ابد سیری مانند اٹما جائے بود غیر تسلیم رضا انصاریا تدبیرِ حقیقت</p>	<p>ہر سرے راسر نوشتے کرد دیوانِ ازل چون ترا چون گوے گردون کرد چوگانِ ازل دست جد و جہد را بروے سندانِ ازل تا چہ تخم انداخت اول دست و ہقانِ ازل ہر دے جائے کہ جائے ماندہ بر خوانِ ازل عقل عاجز را کہ گرد مرد میدانِ ازل</p>
--	---

اے عزیز۔ کارے کن کہ کاہل نشوی۔ و رزق از خدا طلب کہ تا کا فر نگردی۔ ہر کہ آن تخم کاہلی کار د کاہلی پیش آرد۔ اگر ازل بدون کنی اندیشہ و کاہلی کنی پیشہ خود جائے کنی۔ و درخ کنی و برادری آوخ و دل را کنی پُر دود و گوی حکم سلطانِ ازل این بود اگر گناہ از خداست بندہ را عذاب چہ راست۔ ابنیا باہمہ و راکی داویا باہمہ چالاکی ظاہر شرع را بودند و در باطن خوض نمودند تو درین ہم نفس از کجا این ہوا و ہوس زہن را تا گوی کہ نقش کارخانہ ایست باش مضور تا باشی معذور۔ حضرت حق تعالی جل و علامی فرماید ہر کراد و وجود آوردم از بہر سجود آوردم تا کار سازم خوانند و مبراندم تا بے نیازم خوانند و دانند۔ طاعت تعلین در میزان کرم من کم از کاہے امروز کجوشبید تا فردا نکوید۔ کاشکے این کار بدل آگاہ است نہ بدشار و کلاہ۔ پر کار باش کہ کاروان بر سر راہ است۔ اگر در پس مانی ادراچہ گناہ است۔ از عارفان در بہان نشانے نیست و زبائے کہ از معرفت نشان دہد در دمان نیست۔ ابراہیم را چہ زیان کہ آوز پدر است۔ و آوز را چہ سود کہ ابراہیم پسر است این کا بعقل قدیم است۔ باین غافل مشو کہ خدا کریم است۔ شبے بر خیز و قیامت تا قیامت دست گیر۔ و دوش اگر بر تو بغفلت گذشت یک امشب دوش کن کہ مبادا ندامت پستت گیر۔ زاد بر گیر کہ سفر دور نہ نزدیک است۔ از ندامت چراغ افروز کہ عقبہ پس تباریکی است۔ امین مشو کہ

ہلاک شوی۔ این اگہ شومی کہ بجا ک شومی۔ لغت خوردن بے شکر ذلت ایچنا مینت۔ محنت کشیدن
بی صبر ہلاک جادوانی ست۔ برگناہ دلیری مکن کہ حق صبرواست۔ روخویشتن را غور مدہ کہ بجان غفور است
بیدار شو کہ ہنگام طاعت بگیاہ میشود۔ اول ہوشیاری شو کہ آخرت تباہ می شود حق تعالی دنیا بیا فرید و
بر خلق بیا راست و گفت کہ این جا سے بلاست و آخرت را بیا راست و گفت این نشان عطاست و خود را
بہ قیومی بیا راست و گفت اسے جو انزدان ہر دو گیتی آن ماست اگر پای داری در بند او دارد و اگر سرے
سرے داری در کنار او دارد۔ رباعی

غافل مشو کہ مرکبِ مردان مرد را	در سنگلخ باد یہ پہا بر پیدہ اند
نومید ہم مباحث کہ زندان بادہ نش	ناگہ بیک خردش بنزل رسیدہ اند

شانزدہ چیز دوستی و بندگی را شاید اول خودی باید بے حاجت دوم صحبتی باید بے آفت
سوم موافقتی باید بے مخالفت۔ چہارم شستن باید بہیلاست پنجم گفتنی باید باسلامت۔ ششم یار
باید بے عداوت ہفتم عشقی باید بے ہمت ہشتم دیدہ باید با امانت۔ نہم شناختی باید بے جہالت
دہم خاموشی باید با عبادت یازدہم شب نماز باید و روز زیارت شانزدہم ہمت صافی باید دل را
بر ہدایت تا کار با خرت گردد و کفایت دہر کہ بدانت کہ آفرید گار در آفرینش غلط نکرده است از
غیبت بری است۔ دہر کہ بدانت کہ نیک و بد را پاداش خواہد بود از غفلت برست دہر کہ بدانت
کہ درستت روزی میل نکرده است از حسد برست۔ دہر کہ بدانت کہ اہل از خاک است از کبر برست
دہر کہ بدانت کہ قضای خدای بوے خواہد رسید از غم برست۔ دہر کہ بدانت کہ آسمان چیزی نیچو است
اومیت از حیلہ خود برست۔ دہر کہ عنایت او بر خود است از تکلیف برست۔ دہر کہ نورا خلاص یافت از ریا
برست۔ پرورد پاش۔ کار خام مکن۔ دور کو سے ہوا و ہوس متعام مکن۔ دل بخلق بند کہ حسنت گری
و دل بحق بہ بند کہ دارستہ گری۔ تیرس از کسی نترسد۔ دہر چہ کند نہرسد۔ اگر بر روی آب سوار شوی

واگر در هواے پری گیسے باشی - دل بہت آرتا کسے باشی - آن تمامی کہ آنی واگر بتوانید اچھ
 نراے آنی - چنان نمائی کہ باشی - نہ چنان باش کہ نمائی - اگر خالق را شناختی و بہ مخلوق پندارستی
 عیبی کہ از لست دیگران را ملامت کن - و داد اطاعت نداده - دعوی کرامت کن - بہ لغتی کہ در آن شکر
 منیت لفقمان و دجہان ست - و ہر شدے کہ در آن صبر نیست زیان جاودا نیست - ہر ایمان کہ در آن خلأ
 منیت کفر پناہ نیست - و ہر طاعتی کہ در آن علم منیت ضائع کردن زندگاہ نیست - بندگی کردن رعایا ملک را
 حرام است - تو ادا بندہ باشش چون ہمہ عالم تیرا غلام است اگر از قفس دنیا رستی تملک ابد و لطف احد
 پیوستی - لغتہ خواہی بر جانی صحبت کنی - بیوفائی فرزند خواہی خدائی زہے مرد رسوائی اگر بے انصاف
 نداند کہ انصاف چیست انصاف داند بے انصاف کیست - رباعی

ای جان تو در پہلے ہوا کشتہ کرد	بنشین پے کار خویش چندین تک دو
زیرا کہ منی خرد در رشتہ عشق	صد جان مقدس و مطہر بہ دو جو

درین راہ گریہ یعقوبے باید یا نالہ ماے مجنون - یا دل پُر درد باید یا دامن پُر خون - نام تو در نام
 تو انکران است - و در کیسہ دانگے نہ دعوی ہزار دستان میکنی - و زہرہ بانگے نہ اگر حاضر باشی بانگے
 واگر نہ دانگے - اینجا کہ ہاے سرنگون خواہد بود - بگر بازے کہ چند چون خواہد بود - آہ آہ از تفاوت
 راہ و بے راہ آہن از جا بگاہ - و پارہ آہن از جا بگاہ یکے نعل ستور و دیگرے آئینہ شاہ باشش باکر
 مصاف و اشود و سوار از پیادہ جدا شود - تو پنداری ہمہ جانند نہ کالبد بے جانند - می پنداری کہ دارند

منظوم

ای طالبی کہ دعوی عشق خدا کنی	و ز غیر او نظر بہ محبت چرا کنی
از حجتوے غیر تو بیگانہ شو اگر	خواہی کہ دل محضرت او آشنا کنی
حقا کہ شور و ولولہ در آسمان فتد	آنکہ کہ تو ز بیم حسد ارباب کنی

ملک بہشت از تو شود گرز روی عجز انصار یا چو زرشوی روشن ارشے	خود را خدا سے خاطر یک بینو کنی خود را بعجز بر در سلطان گدا کنی
<p>آہنا کہ اندر اسناختند رعرش و کرسی پذیرد خستند امی عزیز اورادان و رو سے طمع از دیگران بگردان طمع بر ہر کہ نہادی اسیر گشتی و منت بر ہر کہ نہادی امیر گشتی۔ یک نام از منان طلب کہ ازین دومان و فان بستان حاصل می شود رباعی</p>	
دلا چون بریدی زد و تان طمع سنان خور کہ حاجت و بیج وقت	ز قوت کسان قوت جان مخواہ زد و کان دومان یکے نام مخواہ
<p>دادن غرت است و بستن عار و دادن حکمت است و طالب شفا بیمار کہ بر خود بندد۔ بر خود خندد حق تعالیٰ سخی راستی پسندد۔ و طالب علم غرت است۔ و طالب مال ذلت۔ و علم و سرمست تاج است و مال در گردن غش اگر میخواہی از ان خواہ کہ دارد و میخواہد کہ خواہی۔ و از ان مخواہ کہ ندارد و می ترسد کہ بخواہی۔ امی درویش در لطف و کرم باز ترا اینہ غفلت دماز تو راہ نرفته از ان نمودند ورنہ کہ زد این در کہ درش نکشودند۔</p> <p>امی عزیز۔ سرے کہ در سجود می نیت صفحہ بر از ان۔ دوستی کہ در اوج دے نیت کفجہ بہ از ان ^{نظم}</p>	
در پی کس چشم حقارت نظر کن زیرا کہ ہر چہ ہست ز درویش بادشا تقصیل پس میانہ این ہر دو خبصیت جو در سجود چون گدشتی ازین دوراہ	مادر تو ہم بدیدہ تحقیق بنگرند چون بنگری ز یکی اصل جو ہرند در خور و خواب چون ہمہ با ہم برابرند باقی ہر انچہ ہست ز انعام کمترند
<p>ای عزیز۔ صحبت خلق را دسردان و دوا سے او تنہائی و نہ مارا با حق صحبت و نہ حق را از ما جدائی۔ امی بساکس کہ از ما ہزار فرسنگ دور است و ہمینی در حضور۔ و بسیار کس زانو بر زانو و ہزار فرسنگ دور است</p>	

خود را در محسنی نزدیک آر۔ در آہ قربت صوری سپار۔ کہ نزدیکی ظاہر گرائی دل دوستان بہت و قربت
معنوی از دل گرانی در ما نیست۔ نظم

آنکس کہ گراست و باند کہ گراست	واقند کہ گراست و سبک روح روست
و آنکس کہ گراست نداند کہ گراست	واقند کہ گراست گراست گراست

اے درویش۔ شک را بان و یقین را کہ عین نفس تو یقین بہت و از دیگران مستتر اگر مردی
عیب پوش۔ و اگر درویشی عذر نبوش باش۔ عیب کسان ہنکر۔ و احسان خویش دیدہ فرو کن بگریبان خویش

رباعی آئینہ روزی کہ بگیری بدست	خود شکن آن روز مشو خود پرست
خوشین آراے مشو چون بہار	تا کند در تو طمع روزگار

ای عزیز در ظلم کشائے داز آہ مظلومان خدر نمائے۔ کہ ظلم نمودن از خدا بجزبری بہت و
مظلومان را کہو کہو کردن مایہ در بدست۔ بنیاد ستم خرابی اساس دین بہت۔ و ظالما از عذاب الہی
کین بہت نظم

مکن کہ آہ فقیرے شبی برون تازد	ہزار چھ تو از خامن بر اندازد
ز تیر آہ یتیمان گریزی ترے	ز سوز سینہ پیرے کہ ناوک اندازد
خدر مائی از ان ناکہ حسہ گاہی	کہ گر کہو زند روز نے دوان بازو
وقت نیم شبے گر بگوید اے اللہ	فغان دنا لہ سببش ملایک اندازد
ہزار جوشن فولاد کہ پوششی تو	ز آہ گرم فقیرے چو موم بگدازد
متاثر بر سر مظلوم ساکن اے ظالم	کہ دست فتنہ امام بر سر تازد
اگر بہل کند سائل ستم دیدہ	جزا دہندہ ترا در جہنم اندازد
ز یاد جود لیسان سال عبد اللہ	کہ گر خستہ بنزد کہ دگار بنوازد

ای درویش - سرایه عمر غنیمت دان بجای نفس از عبادت جوی همه وقت مرگ را یاد کن - و ترک
 این همه مناد و بیدار کن - سلاح از علم ساز - و از آموختن دل تنگ مساز - نادان را زنده مدان و نفس را مراده
 بر زهد جاہل اعتماد کن - خود شناسی را سرایه بزرگ دان طاعت حق تعالی را منتقم شمار - در همه کار با یارے
 از حق طلب کن - و از دشمن دوست مرو محترز باش - و از نادان مغرور اجتناب نماے - ناسشیده و نادیده گو
 بعیب خود بنیابش عیب کسان جوی - رباعی

اندر ره حق بقرص آغاز میکن	چشم به خود بعیب کس باز میکن
سر دل بر سنده خدا مسید اند	خود را تو درین میان انبار میکن

ای عزیز - قول از راستی باز گیر - و در جواب سخن تقبیل کن - تا پیر مسند گوے تا سخاوت
 مفروش آنچه نخرند - در گذر تا در گذارند - آنچه خود نهاده برگیز ناکرده را کرده شمار - دل را باز بچ
 دیو مساز - در بهمان بهتر از ظاہر باش - نمان ممسک را محور - نمان خود را از کس دریغ مدار - از فرمان
 حذر کن - دشمن را اگر چه حقیر باشد خوار مدار - با ناسشناس مہر مشو - اندک خود را به از بسیار دیگران
 غم پیوده محور - دوستی خدا را در کم آزاری شناس - خود را از حال خود غافل مدار - سعادت دنیا و آخرت
 را در صحبت دانا شناس - بطاعت خود مغرور مشو - و عمل خود را بر زبان میار - **منظم**

نماد شنو آن علی خویش را بحسب خلق	اعمال را نهفت ز ہر چشم و گوش بہ
از طاعتی کہ ہر فریب خلایق است	آواز جنگ و زمزمہ ناس و نوش بہ

ای عزیز - از نادان و امان فراہم کش و با جہال منشین - سخاوت پیشہ کن - فقر را نخرمان
 بحکم خداے راضی باش - نیک خلقی و کم آزاری پیشہ کن - اگر شادی خواہی رنج کش - و اگر مراد خواہی صبر باش
 کیس را مدار - آنچه بخود روا نداری - تا توانی از خود لاف مزین - رباعی

عیب است بزرگ بر کشیدن خود را	و ز جملہ خلق برگزیدن خود را
------------------------------	-----------------------------

از مرد مک دیدہ بیاید آموخت	دیدہ ہمہ شے را ندیدن خود را
<p>اے مومن صادق نمکونی تا بدل یا بی۔ بہ سخن سخت کس را بخت کن۔ بندہ حرص مباحش۔ فریفتہ عمل بشو۔ مال را عاریت دان۔ و تذکرستی را عنایت شمار۔ بد آنکہ ہزار دوست کم بہت دیک دشمن بسیار از مردم کو کیسہ دام گیر۔ حرمت خانہ قدیم نگہدار از نقیب دور باش۔ زبان را از فحش نگہدار۔ مردمان را در عنایت آن گوئے کہ در روی تو انی گفت بہ تو انگری فخر کن۔ ناسپاسی و ناشکری را بخود راہ مدہ نیاز مندان را سز زنش کن۔ در دیش را نوید گردان۔ حاجت برادران مومن را کار بزرگ دان و نکو سے خود را بہ منت بر زبان میار۔ چون مردمان را در بدی دیدی مدد کن خلق را بخود امیدوار گردان۔ و غفلت با ندازہ گناہ کن۔ بغم کسان شادی مناسے۔ در درویشی خود را خوار گردان۔ ترک شہوت با ولذت کا نقصانی کن۔ رہا سے</p>	
اگر بر سر شہوت دہوا خولہ سے رفت بگرچہ کسے و از کجا آسده	از من حیرت کہ مینوا خواہے رفت میدان کہ چہ میکنی کجا خواہی رفت
<p>العیز نیر۔ پیشینہ گان را یاد کن۔ و خانہ اطاعت خود آباد کن۔ بگر ہمران کجا شدند و چرا از تو جدا شدند۔ و سے کجا رفت و امر و زکجا میرود۔ و کار سے نشد۔ شمار دینیہ ماند مصاحب دیرینہ شد و صحبت دیرینہ ماند۔ نماز را قضا ہست۔ و صحبت را قضا نیست۔ و چنین تقدیر را از کف دادان روایت شعری</p>	
نماز را بحقیقت قضا توان کردن	قضا سے صحبت یا ران نمیتوان کردن
<p>اے درویش حق تعالی خواست کہ قدرت خود نماید عالم را آفرید و خواست کہ خود را نماید آدم را آفرید۔ خوش آن علمی کہ از مہتابا ہی ہست اما علم دلش معرفت الہ ہست۔ لاجرم بہرہ واجب است کہ اگر امیر و اگر حاجب است کہ تخم عبادت پاسند۔ و عابد حق تعالی پاسند۔ لباس تقوی پوشند و در پندار</p>	

حق جل و علا کو کشند۔ از دوست عذر خواستن بجز توبہ نیست۔ و عذر قبول ناکردن او بجز توبہ نیست از اسما
کلاه میبارد۔ اما بر سر آنکه سر فردا در عبادت حصیت۔ از حقیقت گفتن شریعت حصیت۔ بے بدی
و حقیقت حصیت بخوردی۔ شریعت حقیقت را اسما نت و بے شریعت دروغ بہتان است۔ حقیقت دریا
و شریعت کشتی۔ اگر بے کشتی در دریا شستی بے پشتی۔ اگر بالار وے در سرائی اگر از در آئی در برآ
زندگی ماہی در آہست در پس طفل در شیر شریعت را استاد باید۔ طریقت را پیر اگر بچہ دنیا زرداری پیران را
نیاز۔ آرسے پیر ظاہر شیخا نند۔ و پیر عسوی دل از ان مطلب طریقت و ازین مطلب مقصد اصلی حال دل از
جان برسید کہ اول اینکا حصیت و آخر این کار حصیت و ثمرہ این کار حصیت جان جواب داد کہ اول اینکا
فناست۔ و آخر اینکار و فناست۔ و ثمرہ اینکار بقا است دل پرسید کہ فنا حصیت و وفا حصیت و بقا حصیت
جان جواب داد کہ فنا از خودی خود در سن است و وفا عہد دوست را در میان سبت است و بقا بحقیقت حق
پیوستن۔ چون از خود بریدی۔ بدوست رسید۔ بعد ازین اشارت خواجہ دین راہ منیت۔ و زبان از این کار
آگاہ منیت۔ مست باش و محروم باش۔ کم باش و محو باش شکستہ باش و خاموش۔ زیرا کہ سبک در ست
بدست برند۔ شکستہ را بدوش۔ اگر فدا می طلب کن۔ و اگر نداری طلب کن۔ گل باش۔ خار مباحش۔ یار
باش۔ اعیار مباحش۔ یار آزار مباحش۔ یا فروشی اسلام است۔ و خود فروشی کفر تمام است اگر یار اہل
کار ہلست صحبت ماہل تاب جانست و با ناہل تابش جان۔ رباعی

صد سال اگر دہنتشم محل بود	آن آتش سوزندہ مرا ہل بود
با مردم نا اہل مبادا صحبت	کز مرگ سبہ صحبت نا اہل بود
	دیگر
ما عشق جمال ما اگر ہم نفی	بچون ہن است بین ما تو کے
ما ما تو فی تست بر ما نہ سے	دما تو گے رہی کہ بر ما نہ سے

چشم بخود مدار که هر آفت که بر دم رسید از چشم خود رسید - چشم برادوست و چشم خود را دو امنیت آدم علیه السلام را چشم بدر رسید - به توبه شفا یافت و املین را چشم خود رسید ملعون گشت قال خلقتنی من نادر و خلقتہ من طین لا جرم گرفتار لعنت شده - کار که دشوار است - تا از خود بگری - بارت - هر آنچه پیش آید باید که حق از ان پیش آید - اگر روزی صد بار خاک شوی بهتر از خود پرستی که هلاک شوی - چون از خود بریدی به دست رسیدی - رباعی

عشق آمد و شد چو خونم اندر گدازد	تا کرد مرا حتی و پر کرد ز دوست
اجزای وجودم همگی دوست گرفت	نامیست زمن بر من و باقی همه است

۱- درویش خوش عالمیست مینتی که هر کجا که ایستی نگوی که کیستی - از خود نامولاد و گام است اما تولدت دنیا خواهی که تار سکه مراد دو کام است عاقبت خود را فنا ساز که کار در سر انجام است - درنگ و پوست منگر در نقد دوست منگر بهاریت نازیدن کار زنان است و از دیده جان نگریدن کار مردان است هر که پنداشت که حق را بخویش بشناخت نه حق را شناخت - و نه خود را - آنکه بجان زنده است از زندگانان محروم است و آنکه بجان دادن او زنده است حی قیم است - جو از در درخت هستی از پنج برکن و در دریای مینتی افکن که هر که با عشق در آمیخت او را بار آویخت و در شنش افکنده عاقبت از وی بگریخت - لا ابا بی بودن صفت این بادشاه است - و عاشق گشتن برسم این درگاه است - بعلم قطره قطره میبارد - و بکلم دریا دریا فرو میگردد - اگر بستی عشقی - خلاصی مجوسه و اگر او بی قصاص گوید - تا بر جان می لرزی - حقا که بدو نمی لرزی - چون حسین منصور را بنزدان بردند چیده روز در زندان بود روزی مشعلی علیه الرحمه نزد یکبار رفت و گفت - محبت چیست جواب داد که فردا بیا تا بگویم - دیگر روز چون منصور را بپایه دار بند مشعلی نزد او رفت و گفت فردا آمد جواب گوید گفت اولها حبل و آخرها قتل اول رسن است - و آخر دار - اگر سراداری بیا و گریه و آواز فرد

از دست برگ انجمن نهم جور سندم صد تحفه دهم اگر کنون بکشندم

سخن ملاح بشنو- امانه قبول کن نه انکار- ترا با انکار و قبول چه کار عبد الله خیر است چه داند هیچ امنیت
که گفتم بیش ازین هیچ اندرانه بعرض حاجت است- و نه بکسی- قصه تمام است- چه می پرسی- آن حقیقت
که عبد الله را معلوم است عرش و کرسی دران معدوم است- سیل در بالا و من در ناموغم- همدرد من داند که من چه
اگر من خود را بشناختمی از شادی و نشاط بگذاختمی- اگر محب خود را دریافتمی- روئے از هر دو عالم تا نگر
راه معنی نمودم- و در حقیقت کشودم- دهر چه کردم با کور نواستم نمود- و از بینا پنهان نواستم کرد- بینایان
در ویش نند و در ویش آن کسانند که اگر فوت شود از ایشان گنجا- و بدیشان رسد رنجها- مردانند که با بینا
روئے نگذاشتند- و هر یکی را سجود و شهود و نیاز و نیاز و نیاز- نه بشهر شادانیشان تو میفتی-
و نه بر قوت کامرانیشان تاسفی- اگر محنت دهد صبر جویند- و اگر محنت دهد شکر گویند همه هشیاران مستانند
و هشیاران روز راست اند- غنی و دلاان تنگ دست اند- و آه گویان هوا پرستند- و با کاند که از نیستی هستی
رستند و از قفس پرستند- و قریب به جبهه شکستند و در جرم لی مع الله شستند- شبها
بر فلک طاعت مانند و روزها بر سر بر قناعت شایند- نه شیخ گویند خود را و نه مولا بپندارند فضل
مر الله و رضوانا همه شمعند و ایشان را پشت نیست- کارشان همه نیکو و هیچ زشت نیست
پنبه ایشان ذکر داریم- و اکثر اوقات در دنیا صائم و آسمان بیکت ایشان قائم- و زمین از رعیت
دل ایشان جایم- و لها ای ایشان از غم الوهیت خون و الف قامت ایشان از بیم قیامت چون
نون اینطایفه الهیاند- و در بحر عشق ما هیانند- و با وجود آنکه هر یک قطب را هند- از یکدیگر جدا
خیر خواهند- **عزل**

مهر جبار تو سحر که داد بندگی را داده اند	ترک دنیا کرده اند و از همه آزاد اند
روزها بار و روزها بنشسته اند و گوشه	یاز شبها در مقام بندگی استاده اند

نفس خود را کرده روح و روح را داده و تم طرقت العینی بنوده غافل از حضرت و کیزمان از نوحه همچون نوح غافل نیستند ز اب و تاب بت الی الله غسل کرده و چنان راحتی دیدند و ذوقی یافتند از انس و ربنا گویند از ان لبیک عبدی بشوند تا بدینا آمدند از کلبه کتم عدم پیر انصار تو میدانی که ایشان گشتند	زاد تقوی برگرفته بهر مرگ استاده اند سیلها با اینهمه از دید ما بکشداده اند همچو یحیی گوینا از بهر زاری زاده اند روی را بر خاک پاک استجد و بهناده اند ر و ر و شب در کنج خلوت بر سر سجاده اند حمله سرت است از جرعه این باده اند سوی حضرت جزینا ز دنیا نفرشاده اند فرقه بے کوفه و زمره دل ساده اند
--	---

بندگی کردن جز ملک بر بنده حرام است تو او را بنده باش خود همه عالم ترا از رهت تا مولا
دو کام است - اینجا لذت مجوس که دنیا سرے نا کامیت عافیت خود را فنا سازد که کار در
سراجام است - رباعی

سر کس که همیشه بر مراد دل رفت و آنکس که برای نفس گشت زحق	از خانه عمر خویش بیاصل رفت گر گشته و حیران شده بر باطل رفت
---	---

شرعیت بیت المقدس و طریقت بیت الاحرام هر که تر یافت به حقیقت شرعیت و طریقت هر دو برده
حرام باز به آواز شاه صید کند - و عند لیب با آواز خود را قید کند - رباعی

باز سے بودم پریده از عالم راز اینجا چونیا نستیم کسے محرم راز	باشد که برم ز شیب صید به فراز زان در که در آدم بران رفتم باز
---	---

هر گستاخی که از تعظیم خالیت - حرمانیت - و هر طریقت که از شرعیت خالیت خدا نیست شرعیت
است که بدر خانه شوی - و طریقت آنکه بر سر بهانه شوی بظاهر راست و در انک شرعیت بیاطن است

شود۔ انیک۔ طرفیت جو ظاہر باطن راست کردی خدا بین شود دل انیک حقیقت دنیا را دوست
میداری۔ با دشمن اگر دشمن میداری بخورتا نماند۔ و اگر دوست میداری مده تا بماند۔ طالب علم عزیز است
و طالب مال ذلیل۔ علم بر تراج است و جہل بر کردن غل خود را در علم غریزہ سازی تا نمانی در دل۔

رباعی

دشخ بر ہنہ سایہ داری مطلب
با عزت خود باز د خواری مطلب

ای دل تو زیچ خلق یاری مطلب
عزت ز قناعت است و خواری مطلب

اگر بخت اینا ز داری پس آن را نیارارے۔ شرعت را استاد طرفیت را پسیر و طفل را

شیر رباعی

بانیک و بد خلق چه کارش باشد
آن خواجہ بود کہ اختیارش باشد

آنکس کہ بہ بندگی قرارش باشد
گر بندہ اختیار در یابی کن

با دادہ حق تو راضی باشی از ہجو دے کے متقاضی باشی راضی شو و خوش باش کہ یکہفتہ
درستقبل آید کہ تو ماضی باشی ہم در نجات گفتہ۔ رباعی

کیا رہ بہ بند عشق پاستم کن
در عشق خودت مینت کن دہتم کن

یارب ز شراب عشق سرمستم کن
از ہر چہ ز عشق خود ہتی دستم کن

رباعی

در حالت عجز دستگیر ہمہ کس
ای توبہ دہ و عذر پذیر ہمہ کس

ای واقف اسرار صنیر ہمہ کس
از ہر گنہم توبہ دہ و عذر پذیر

رباعی

اگر نفس ہوا را بکشی می شاید

دانی کہ ترا عشق چہ سفیر ماید

در بند ہوا سے نفس آتارہ مباحث	تا بر تو در صفا سے دین بکثید
رباعی	
در دیش برد حق عبادت بگذار	شکر کرش در ہمہ ساعت بگذار
ای آنکہ تو انگری و لغت دارے	شکر آنہ نعمتش بطاعت بگذار
اے عزیز۔ طالب دنیا رنجور بہت و طالب عقی مزبور است و طالب مولیٰ از ہر دو جہان دور و سخن این طائفہ دریاست و دیگر ناست جو ہر کوہ کہ ندارد مہر او نامولست و ہر آب کہ نہ از دریا کے دست چون طاعت بامید بہشت مزدورست و مزدوری از دوستی دورست۔ رباعی	
تا چند برین نفس ہوا تکیہ کنے	در دست بامید و واتکیہ کنے
بر خیز دز بستر مراد دل خویش	بر بالش رحمت خدا تکیہ کنے
انعی۔ عزیز بہشت بہر آسیریدہ اند و دوزخ بعقب تا مروز بعارت زہد و عارف بادب	
رباعی	
از بے ادبی کسے بجائی ز رسید	تو رست ادب بہر گدای ز رسید
سر رشته ملک بادشاہی ادبست	تا حدیث کہ جز یا دشاہی ز رسید
رباعی	
تا در رہ عشق او محبہ و نشوی	ہرگز ز خودی خود بخود نشوی
دنیا ہمہ بندست بر درگاہ	در بند قبول باش تا در نشوی
رباعی	
گردا من دیدار تو در چنگ آید	سہل ہست کہ پای عمر بر سنگ آید
ہر چند گدا سے کوی عشقم حقا	از جملہ جہان بے تو مرا تنگ آید

ہر کہ تو را بخویشتن شناخت کار بزرگ و پوست موقوف بنایت است رباعی

او نیک و بد مرا نگو میداند	تو خواه گوخواه بگو میداند
تو بندہ با سب از او بندہ نواز	اگر میکشد و میکشد و میداند

رباعی

یاد تو اینس خاطر غم گینم	بے یاد تو ہیچ کسے نشینم
بر یاد تو فریاد تو دارم شب در روز	شمع غم شبت بر سر بالینم

رباعی

مارا سر سودا کسے دیگر میت	در عشق تو پروا کسے دیگر میت
جز تو دگرے جای نگیرد در دل	دل جاے تو شد جای دیگر میت

رباعی

ہر روز من از روز پسین یاد کنم	پر در کد ہزار سن یاد کنم
از ترس گناہ خود شوم غمگین باز	از رحمت او خاطر خود شاد کنم

رباعی

با خلق میامیسنہ کہ معذور شوی	در خلق بانی و از ان دور شوی
با خلق جہان گو تو را ز دل خویش	درمان نتوانند و تو را بخور شوی

رباعی

خون شد دل سکین ز جگر خواری دل	ہم گذرد ایام غم و خواری دل
شادم کہ بخواب دیدش ناگاہ	گوی اثر سے نمود بیداری دل

رباعی

کیدانه زحق هر که در گردن بست فردانه رهی ز دوزخ امروز اگر	آن دانه بنزد یک خدا بن بست یک موسی زحق دیگر بن بست
رباعی	
اندر ره دست دیده نا دیده کنند خاک ره او باش که شامان جهان	هر چه ز حدیث اوست نشینده کنند خاک قدمش چو سرمه در دیده کنند
رباعی	
با فاقه در دهم نشینم کردی این مرثیه مقربان دان است	بے خویش دنیا ز بے قرینم کردی آیا بچه خدمت چنچینم کردی
رباعی	
با صنع تو هر مورچه راز سے دارد اے خالق ذو الجلال نوسید کن	با شوق تو هر سوخته ساز سے دارد آنرا که بدر گیت نیاز سے دارد
رباعی	
گشتم بهوس کرد بد و نیک بے تا میماند ز عمر یارب نفسے	اصل نشد از عمر مرا جز بهوس سے در یارب که جز تو نیست فریاد رست
رباعی	
هر چند که در شهر بوند سے قاسم یارب تو مرا ز در خود دور کن	گشت نما سے حبله او باشم گذر که رسوایه جهانی باشم
رباعی	
من بتو دے قرار نتوانم کرد اسان ترا شمار نتوانم کرد	

گر بر تن من زبان شود هر موی	یک شکر از بهر هزار نتوانم کرد
رباعی	
تو راه زلفت از آن نه نمودند	ورنه که ز دایه درش نکشودند
بر خیز با خلاص تو اندر ره دین	ورنه قدس چو ره بتو بنمودند

حضرت قطب المحققین و قدوة السالکین خواجه عبداللہ انصاری قدس سرہ در نصیحت خواجه نظام الملک طوسی رحمۃ اللہ علیہ میفرماید کہ در رعایت دلہا کوشش و عذر نیوش - و عیب مردم پوش - و دین بدینا مفروش - یا نظام ہر کہ دہ خصلت شمار خود سازد در دنیا و آخرت کار خود سازد - با خدا بصدق - با خلق باضاف - با نفس خود بہ قہر - با درویشان بہ لطف - با بزرگان بہ خدمت - با خوردان بہ شفقت - با دوستان بہ نصیحت - با دشمنان بہ حلم - با عالمان بتواضع - با جاہلان بہ خاموشی - پرسید کہ در حق دنیا چہ گوئی گفت چہ گویم در حق چیزے کہ برنج بدست آرند - و بر حمت نگاہ دارند - سبب رستگزارند - یا نظام سرمایہ عمر مختم شمار - و طاعت حق غنیمت دان - صلاح نفس در عبادت جوئی - عہد را بوفارسان - گوی آنچه نتوان شنید - ناشنیدہ و نادیدہ گوے عیب کسان مجوے - و بہ عیب خود بنیاباشش - ناتوانی نیاز خود بر خلق عرضہ کن - خود را باز یچہ دیوسان بہیودہ گوئی سر ہمہ آفت نادان - خاموشی شمار خود ساز - نا پرسیدہ گوی - نا خواندہ مرو - سرمایہ بسودیدہ سودے کہ در آخرت زبان دارد گرد آن نگردد - خود را اسیر شہوت مساز - نفس را مراودہ سخن بسیارست در خانہ اگر گشت یک حرف بس است -

غزل

ای لباس آفتاب از دوش ہوش آید خستہ	وز بر اے دام و دانہ دین دول درختہ
ز آتش سودا دل در بوتہ حوصل امل	ہمچو سیم دوز ز بہر سیم دوز رگدبا خستہ

<p>از جہولی بر طریق حق زلفہ یک قدم بس خجالتہا کہ بنی گرمبیری ناگہان شرم باد از حضرت حق آدمی را ہر سحر</p>	<p>در فضولی سوی شہر سرود استپا خنہ شکر نعمت را نگفتہ قدر خود نشناختہ کو بخواب غفلت است و محو گویان ناخستہ</p>
	<p>با اجل شطرنج بازی می کنی انصاریا عاقبت بینی تو مات و او دغائی باخستہ</p>

منت باخیر

آخری درج شدہ **تالیف** یہ کتاب مستعار
لی گئی تھی مقررہ مدت سے زیادہ رکھنے کی
صورت میں ایک آنہ ہو یہ دمرانہ لیا جائے گا۔

۱۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۲۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۳۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۴۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۵۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۶۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۷۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۸۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۹۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا
 ۱۰۔ اگر میں نے اپنے اس کتاب کو کسی اور کو دیا تو اس کا نام لکھنا

